Znalecké dokazování ve specializaci sebeobrana a použití zbraně

Forensic Evidence in the Field of Self Defense and Weapon Use

ZDENĚK MALÁNÍK¹

Abstrakt

V článku je pojednáno o problematice znaleckého dokazování se zaměřením na specializaci „Sebeobrana“ a „Použití zbraně“. Autor prezentuje zkušenosti s orgány činnými v trestním řízení z hlediska uvedené specializace, včetně forem a metod odborného dokazování. Důraz je kladen na analýzu nejčastěji pokládaných dotazů a uváděných názorů orgánů činných v trestním řízení směrem k uvedené problematice.

Klíčová slova

znalec, sebeobrana, použití zbraně, dokazování u soudu, orgány činné v trestním řízení

Abstract

The article discusses the issue of forensic evidence proved with a focus on the specialization „Self-defense“ and „Use of weapons“. The author presents his experience with law enforcement authorities in terms of this specialization, including forms and methods of professional evidence. Emphasis is placed on the analysis of the most frequently asked questions and the opinions of law enforcement authorities on this issue.

Key words

court expert, self defense, use of weapons, evidence in court, law enforcement authorities

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2020/1-07>

Úvod

Vnímání problematiky sebeobrány i profesní obrany se za poslední roky výrazně rozšířilo, což s sebou neslo, mimo jiné, také novou terminologii. Souviselo to s velmi dynamickým rozvojem informovanosti o problematice sebeobrány a profesní obrany v občanském prostředí, potažmo v prostředí profesním a právním, včetně orgánů činných v trestním řízení. Tato problematika však může být často vnímána jen cestou zprostředkovaných informací, například médií. S tím souvisí masové přebírání mýtů, polopравd i lží o zmíněné oblasti. Orgány činné v trestním řízení také nejsou před tímto vlivem uchráněny. Nešťastné zařazení specializace sebeobrana

¹ Ing. Zdeněk Maláník, Ph.D., DCv., Fakulta aplikované informatiky, Ústav bezpečnostního inženýrství, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Nad Stráněmi 4511, 760 05 Zlín, tel. +420 576 035 033, e-mail: malanik@utb.cz,

do oboru sport málo přispívá pochopení obsahu terminologie této specializace. Znalecké specializace uvedené v seznamu znalců a tlumočnicků lze dohledat ve dvou oborech. Je to obor „**Sport**“, odvětví „Provozování“ – specializace „Sebeobrana“, specializace „Sebeobrana, bojové sporty a bojová umění“. Druhým oborem je „**Kriminalistika**“ – se specializacemi „Sebeobrana“, „Vedení boje z blízka“, „Služební zákroky“ a „Použití zbraně“. Právě při soudním řízení jsou dobře vidět problémy s terminologií obrany, s intenzitou použití techniky, s jejím gradováním nebo s možným provedením techniky. Situace se postupně lepší u vyšetřovatelů z řad Policie České republiky, což lze ale ze zkušeností autora říci jen se značnými výhradami o nemalé části advokátů, státních zástupců i soudců. Jedním z podstatných faktorů tohoto stavu je velmi rozšířený pocit či názor, že je specializace sebeobranu u orgánů činných v trestním řízení v postačující míře zvládnuta. Na základě praktických zkušeností se ukázalo jako vhodné o terminologii, charakteristice a zásadách uvedených v souvisejících znaleckých specializacích pojednat.

1 Terminologie sebeobranu a profesní obranu

Z hlediska znalecké specializace sebeobranu a souvisejících znaleckých specializací je vhodné zmínit termín **obranu a ochranu**. Hlavní podstatou obranu je aktivní působení na útok, např. protiútokem. Naproti tomu podstatou ochrany je pasivní čelení útoku, např. využitím balistické přílby. Jako druhy obranu jsou respektovány termíny **sebeobranu** a **profesní obranu**.

Geneze těchto druhů obranu začíná pochopitelně sebeobranou člověka – jedince, a to hlavně z důvodu ochrany sebe, svých blízkých, svých zájmů a hodnot. S rozvojem společnosti postupně dochází k většímu nebo menšímu předávání obranu (také ochrany) specialistům nebo profesionálům. Tím došlo ke vzniku profesní obranu. V rámci profesní obranu profesionálové brání zájmy a hodnoty zaměstnavatele. V rámci profesní obranu bylo z důvodů specializace a odlišných cílů či podmínek potřeba stanovit rozdělení na **obranu státu** a na **komerční obranu**. Hlavní rozdíly mezi obranou státu a komerční obranou spočívají v cílech, ohodnocení a v právním prostředí. Na základě zmíněného rozdělení dochází k diferenciaci mezi profesní obranou a sebeobranou z důvodu potřebného rozsahu znalostí a dovedností obránce. Profesionál musí ovládat techniku preventivního chování, postupy jednání v obranné situaci, techniku eliminace útoku, zadržení, transportu a předání útočníka. Kdežto obránci – „běžnému“ občanu stačí útočníka jen donutit k zanechání útoku nebo jej zahnat. Další detaily jsou vyjádřeny na obrázku číslo 1.

1.1 Rozšířená terminologie

Sebeobranu (dále jen SeO) je souhrn preventivního chování a obranného jednání k eliminaci útoku jiných lidí, vedenému primárně na zájmy chráněné zákonnými normami, a to v souladu s právním a společenským prostředím České republiky. Primární motivací k sebeobraně je obranu svých zájmů (viz obr. 1) z hlediska vztahu, citu, vlastnictví, spravedlnosti apod. V sebeobraně obvykle útočník vede útok přímo na obránce a mnohem méně na někoho nebo něco jiného [5].

Sebeobránná situace je charakteristická zpravidla bezprostředně hrozícím nebo trvajícím protiprávním útokem útočníka (jiného člověka) na zájmy obránce, které jsou chráněny zákonnými normami [5].

Profesní obrana (dále jen PrO) je souhrn preventivního chování a obranného jednání k eliminaci útoku jiných lidí vedeného primárně na zájmy zaměstnavatele, které jsou chráněny zákonnými normami, a to v souladu s právním a společenským prostředím České republiky. Primární motivací k profesní obraně je obrana zájmů (viz obr. 1) z hlediska finanční, materiální, společenské a podobné prestiže zaměstnance. To však nevylučuje i osobní vztah k profesi z hlediska boje proti kriminalitě, za spravedlnost, víru v systém, obranu vlasti atd. V profesní obraně útočník vede útok častěji na někoho nebo něco jiného, než na samotného pracovníka – obránce [5].

Situace profesní obrany je charakteristická zpravidla bezprostředně hrozícím nebo trvajícím protiprávním útokem útočníka (jiného člověka, lidí) na zájmy zaměstnavatele, které jsou chráněny zákonnými normami.

Útok je aktivní činnost člověka (lidí), vedená proti jinému člověku (lidem) a jeho zájmům s právním nebo protiprávním cílem. Útok má 3 fáze. Je to hrozba, průběh a ukončení. Útok je realizován formou střetného boje nebo přepadu.

Střetný boj je forma útoku. Je charakteristický tím, že útočník i obránce o sobě vědí a lze předpokládat realizaci útoku. Střetný boj může být zahájen metodou výpadu (provokování, testování atd.) nebo je zahájen přímo.

Obr. 1: Druhy obrany z hlediska cíle

Zdroj: autor

Přepad je forma útoku charakteristická tím, že obránce o útočnickovi neví nebo útok nečeká. Může být realizován 2 způsoby – přepadem ofenzivním (útočník se přesune k obránci) nebo léčkou (útočník nechá vejít či naláká obránce na místo přepadu).

Útočník je charakteristický aktivním jednáním proti obránci formou obvykle rychlého přiblížování, a vstupování do „osobní“ zóny (kdy je problematická možnost obrany). Postup útočníka je většinou provázen agresivní komunikací (nadávky, urážky, řev, výzvy atd.), agresivním postojem (připraven k fyzickému boji), vulgárními, vyzývavými nebo agresivními gesty (symboly, náznaky úderů aj.), realizací útoku (střetný boj, přepad, beze zbraně nebo se zbraní) a snahou o dosažení cíle útoku (okrást, zbít, poškodit, znásilnit, zranit, zabít atd.). Útočník si vždy vybírá místo, čas, způsob a další podmínky útoku [5].

Obrana je aktivní činnost člověka (lidí), vedená proti útočícímu člověku (lidem), jehož útok směřuje proti zájmům obránce, které jsou chráněny zákonnými normami. Obrana může být realizována 3 způsoby – protiútokem (aktivní eliminace útoku, kdy už nemůže vzniknout), blokováním (dojde k ukončení útoku, ale ne k jeho eliminování, může znovu, třeba bezprostředně, vzniknout), momentálním ústupem (k získání vzdálenosti, poziční výhody, k přípravě obranných prostředků a zbraní atd.), kdy útok stále trvá, obvykle s následným protiútokem. O obranu nejde, pokud obránce uteče (útok neřeší a ten může pokračovat), na obranu rezignuje (nechá útočníka útočit, bez ohledu na následky) nebo se vzdá (útočník dosáhne svého cíle bez dalšího útoku).

Obránce je charakteristický více či méně aktivním jednáním proti protiprávnímu útoku útočníka (útočnicků) s cílem útok zmařit (aby již nepokračoval nebo nemohl pokračovat), a tím ubránit svoje (také blízkých i cizích lidí) zákonem chráněné zájmy (život, zdraví, svoboda, majetek, čest). Obránce realizuje cíl své obrany protiútokem a blokováním s využitím zbraní a obranných prostředků nebo se brání bez nich.

1.2 Další používaná terminologie

V policejní a právní oblasti jsou často používány další názvy související se sebeobranou a s profesní obranou. Nejčastěji jde o termín „hmat a chvat“ nebo „hmat a chvat sebeobrany“, případně termín „profesní sebeobrana“. Někdy je možno registrovat i jejich vzájemné kombinace.

Hmat je z výše uvedené souvislosti tlak nebo stisk pomocí ruky (rukou), jehož cílem je zastavit útok, způsobit bolest nebo omezit pohyb tak, aby útok nepokračoval nebo nemohl pokračovat. Hmat lze přirovnat k technickému prvku sebeobrany či profesní obrany. Pomocí „hmatu“ lze vytvořit podmínky pro další činnost, např. „zadržení“ atd.

Chvat je v této souvislosti kombinace techniky, jehož cílem může být zrušení útoku, nasazení pout, zadržení útočníka, odvedení útočníka atd. Chvat lze přirovnat ke kombinaci sebeobrany či profesní obrany.

Hmat a chvat sebeobrany je terminologická kombinace výše uvedeného, vyskytující se zpravidla v terminologii policie, v právní oblasti a v oblasti informačních médií. V tomto případě jde věcně jen o techniku a kombinaci techniky sebeobran. Bohužel je tento termín používán hlavně v profesním prostředí policie, kde má oblast sebeobran jen okrajový význam.

Profesní sebeobrana je termín, používaný v některých kurzech zaměřených na profesní obranu a při výcviku techniky profesní obrany. Věcně by šlo o upřednostnění obrany sebe, před stanoveným úkolem profesionála. To lze částečně respektovat při výcviku techniky, ale ne v praxi, kde úkol je primární záležitostí.

Obranný prostředek je primárně zkonstruován k útoku na zdraví člověka s cílem způsobit mu bolest, omezení pohybu nebo zranění, a tím eliminování útoku. Obranným prostředkem je např. teleskopický obušek, obranný sprej, kovová pouta, kubotan apod.

Ochranný prostředek je primárně zkonstruován k částečnému nebo úplnému eliminování útoku, a to pasivním způsobem. V souvislosti se sebeobrou se obvykle jedná o protiúderové prostředky (přilba, chrániče rukou, holení, páteře aj.), balistické ochranné prostředky (balistická vesta, přilba, štít aj.), případně o střelecké ochranné prostředky (ochrana sluchu, ochranné brýle, rukavice atd.) atd.

Zbraň je primárně zkonstruována k útoku na život člověka s cílem eliminovat tímto způsobem útok útočníka. Za zbraň lze v oblasti sebeobran a profesní obrany obvykle považovat zbraň palnou (pistole, revolver, samopal, puška, brokovnice aj.) a zbraň chladnou. Chladnou zbraní může být pro výše uvedený účel zkonstruovaný nůž, dýka, mačeta, škrtidlo atd. [5].

Zákeřná zbraň je primárně zkonstruována k útoku na život nebo zdraví člověka tak, aby svým vzhledem, konstrukcí a zpracováním byl v daném prostředí skryt její účel, reálný účinek nebo způsob působení. Za zákeřnou zbraň lze považovat střelné nástražné zařízení (palná zbraň v předmětech denní potřeby, např. hodinky aj.), nůž ukrytý ve vycházkové holi, střelivo obsahující jed, kapsle s radiačním materiálem umístěná v sedáku auta, nástražné výbušné zařízení atd. [2].

Improvizovaný obranný prostředek nebo zbraň – jako obranný prostředek nebo zbraň (dle definice výše) je použit předmět, primárně vyrobený ke zcela jiným účelům, než má obranný prostředek či zbraň. Jedná se o široké pásmo věcí, od různě velkého kamene až po jateční přístroj (viz obr. 4). Jako improvizovaný obranný prostředek je obvykle použita různá tyč, lak na vlasy, nádoba s vodou atd. Jako improvizovaná zbraň je nezdědka použit kuchyňský nůž, sekyra, lopata, basebalová hůl, kyselina, řetězová pila atd.

Obranný prostředek a zbraň se v **laickém prostředí** obvykle slučuje v jeden termín – zbraň. Termín „obránný prostředek“ je používán jen výjimečně, přičemž je namísto „obránný prostředek“ použit přímo název, např. sprej, obušek, paralyzátor atd. V **právním prostředí** není také obvykle termín „obránný prostředek“ používán. Mluví se jen o zbraní dle zákona č. 40/2009 Sb., § 118 trestního zákoníku (Spáchání trestného činu se zbraní, jeho druhá část), tedy „... cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším“.

Bojové umění (dále jen BoU) je zaměřeno na dosažení všestranného a pozitivního rozvoje člověka. Je určeno všem věkovým kategoriím. Kvalitní výsledky jsou dosaženy za 7–10 let, zpravidla i 20 let. BoU zahrnuje nejširší škálu techniky oproti bojovému sportu nebo systému. BoU existuje zpravidla desítky i stovky let a je postaveno hierarchicky – mladší žák, starší žák, mistr. BoU se učí v tradičním prostředí tzv. DoJo (tělocvična s charakteristickým vybavením či symboly), v tradičním oděvu a využívá svoji terminologii a také tradiční zbraně. BoU je mnoho druhů, např. Aikido, Wing Tsun, Tai Chi, tradiční Karate atd. K sebeobraně nebo k profesní obraně je BoU využitelné jen částečně, což je zapříčiněno výše uvedenými znaky i malou návazností na soudobou kriminalitu, sebeobraně situace nebo situace profesní obrany [4].

Bojový sport (dále jen BoS) je zaměřen na výchovu k vítězství v soutěži. Je určen jen mladším věkovým kategoriím. Kvalitních výsledků lze dosáhnout za 3–5 let. BoS zahrnuje výrazně užší škálu techniky než BoU, ale stále ještě větší, než bojový systém. Bojový sport je postaven hierarchicky – sportovec, trenér, přebor, liga, mistrovství atd. BoS používá tradiční prostředí (ring, oktagon, tělocvičnu atd.), oděv, chrániče, terminologii a má stanovená pravidla použití techniky v soutěži. Jen výjimečně jsou k BoS využívány bojovým způsobem zbraně. Existuje mnoho bojových sportů, např. box, MMA, judo, zápas atd. Oproti BoU je výhodou snad fyzická otužilost z kontaktních BoS a ze stejného důvodu i vyšší psychická odolnost. K SeO a PrO je BoS využitelný jen zčásti, možná nepatrně více než BoU. Příčiny jsou obdobné jako u BoU. Tedy uvedené znaky, malá návaznost na soudobou kriminalitu, na sebeobraně situace nebo situace profesní obrany [4].

Bojový systém (dále jen BoSy) má za cíl se ubránit útoku v charakteristickém prostředí s využitím soudobých vědních poznatků, soudobého materiálu, obranných prostředků a zbraní. BoSy je určen všem věkovým kategoriím, přičemž lze dosáhnout prvních kvalitních výsledků již za 3–6 měsíců. BoSy zahrnuje minimální škálu techniky oproti BoU a BoS, ale na rozdíl od nich používá soudobou výbavu (ochranné i obranné prostředky a zbraně) nebo technologii. BoSy je postaven hierarchicky – student, učitel a zpravidla existuje mnohem kratší dobu než většina BoU a BoS. Bojový systém je přímo určen pro výcvik sebeobranu nebo profesní obrany, charakteristický svou jednoduchostí, maximální efektivností a účinností. Známé BoSy jsou Krav Maga, Systema, Pro Defence, Salutes, Musado MCS atd. Bojových systémů existuje nesrovnatelně méně, než BoU a BoS (rozšířených je 7–9 systémů) [4].

Technický prvek je ve významu znalecké specializace jednoduchá technika typu „přímý úder“, „obloukový kop“, „odstrčení rukama“ atd. Zahrnuje tedy jednoduchou činnost (viz tab. 1). Případně jednoznačná činnost s obrannými prostředky či se zbraněmi jako „úder obuškem“, „varovný výstřel“ apod. V tomto pojetí se jeden a více technických prvků skládá do „techniky“.

Technika je dle významu výše složená ze 2 a více technických prvků a je v tomto směru složitější. Příkladem může být „boční přehoz“, „kravata z boku“, „odváděcí páka pomocí obušku“ atd. Termín „technika“ a „technický prvek“ je pro běžnou praxi vhodné významově sloučit a přiklonit se k termínu „technika“.

Kombinace (kombinace techniky, technická kombinace) se skládá z více technik sebeobranu (profesní obrany) a zahrnuje současně kombinovaný pohyb tělem a z místa. Příkladem kombinace může být „vyproštění z držení za šaty“, „obrana proti úderu“, „obrana proti pokusu o odebrání zbraně“, „zadržení, když útočník nespolupracuje, ale neútočí“ atd.

Sekvence (někdy je přímo použit název komplexu činností) se skládá z více kombinací, které začínají např. eliminováním útoku, zadržením útočníka, jeho transport na jiné místo a propuštění. V tomto případě by se jednalo o „**sekvenci zadržení**“, v jejímž rámci by obránce realizoval:

- obranu proti útoku (např. údery pěstmi – úhyby, bloky, protiútok, podmet aj.),
- zadržení na místě (např. zakleknutí na krku, nasazení odváděcí páky, zadržení atd.),
- transport z místa (např. kombinaci bezpečného zvednutí útočníka ze země, jeho transport apod.),
- propuštění (např. opětovné položení útočníka na zem pomocí páky a tlaku, postupné propuštění aj.).

Termín „kombinace“ a „sekvence“ je pro běžnou praxi vhodné významově sloučit a přiklonit se k termínu „kombinace“.

Řešení sebeobrané situace – situace profesní obrany se může skládat z jedné a více sekvencí, které zahrnují epizodu života obranného charakteru. V této situaci je možné řešit např. vznik konfliktu v restauraci, jeho postupné gradování do útoku, eliminování útoku, vyvedení útočníka ven, zavolání policie a předání útočníka policii. Sebeobrané situace a situace profesní obrany jsou obvykle konstruovány modelově, aby se co nejvíce přibližovaly realitě pro občana nebo profesionála v oblasti bezpečnosti.

1.3 Technika beze zbraně – terminologie

Technika bez využití zbraní a obranných prostředků nebo s nimi je z hlediska formy a metody provedení různě nazývána.

Proto se ukázalo jako nutné zvolit v prostředí znalecké specializace „sebeobrana“ terminologii, která upřesní, o jakou techniku by mohlo jít. Z hlediska sebeobrány i profesní obrany lze techniku beze zbraně rozdělit na **12 druhů**.

Toto rozdělení (tabulka číslo 1) respektuje i pořadí dle četnosti realizace techniky v praxi. Z hlediska přesnějšího pojetí lze dobře respektovat terminologii, která v definovaných podmínkách (např. laboratorní prostředí, experimenty, posudky atd.) lépe techniku definuje. Je možno uvést např. technický prvek, kombinace, sekvence apod. [5].

Pro orgány činné v trestním řízení je důležité definovat běžně rozšířené a používané termíny s důrazem na útok a obranu, útočník a obránce, bojové umění, bojový sport, bojový systém, včetně dvanácti druhů techniky bez obranných prostředků a zbraní.

Hlavními druhy obrany jsou respektované termíny sebeobrana a profesní obrana. Profesní obrana je dělena na obranu státu a na komerční obranu. Rozdíl mezi nimi spočívá v cílech, ohodnocení a v právním prostředí.

Druhy techniky jsou dále spojovány do kombinací techniky a tyto kombinace jsou spojovány do řešení sebeobraných situací a situací profesní obrany.

Značný význam má také obsah termínu „obrný prostředek“ a „zbraň“. Jejich rozdíl tkví především v primárním způsobu, pro který byly vyrobeny.

V rámci profesního, společenského i právního prostředí jsou používány více nebo méně obsahově podobné termíny, kdy při soudním řízení jsou vidět problémy s terminologií, intenzitou použití techniky, s gradováním nebo s možným provedením techniky.

Tab. 1: Charakteristika techniky beze zbraně

TECHNIKA		FORMA	PROVEDENO	CÍL
1	ODSTRČENÍ	odtlačení, odstrčení, odhození	končetinami, ramenem, hlavou, tělem	Odstrčením rukama k získání prostoru k další činnosti.
2	ÚDERY	úderý, seky, bodnutí, škrábnutí	rukama, hlavou	S využitím bolesti nebo zranění zamezit dalšímu útoku a získat čas k další činnosti.
3	KOPY	kopy, dupnutí	dolními končetinami	S využitím bolesti nebo zranění zamezit dalšímu útoku nebo zabránit přiblížení.
4	STRŽENÍ	stržení	rukama	Strhnout na zem s cílem zabránit dalšímu jednání, získat čas nebo výhodné postavení.
5	SRAŽENÍ	sražení	končetinami	Srazit na zem s cílem zastavit útok, získat čas nebo výhodné postavení.
6	PODMETY	podmety, podtržení	chodidlem, holení, rukama	Vyvést z rovnováhy či přivést útočníka k pádu s cílem získat čas a poziční výhodu k další činnosti.
7	PŘEHOZY	přehozy	rukama přes tělo nebo nohy	Pádem útočníka na zem mu způsobit bolest nebo zranění, získat čas, a tím zabránit dalšímu útoku.
8	BLOKY	bloky, přídrže	končetinami, tělem	Blokovat probíhající úderý a kopy. Zamezit pohybu útočníka přídrží.
9	ŠKRCENÍ	stisky, tlaky	končetinami	Zabránit útočníkovi v dalším jednání stiskem či tlakem dýchacích cest a tepen krku.
10	PÁKY	páky	končetinami	Zabránit útočníkovi v dalším jednání, omezit jeho pohyb, transportovat jej nebo odvést na zem.
11	ÚCHOPY	úchopy, tahy, trhnutí	rukama, prsty	Úchopem omezit pohyb. Tahem odvést útočníka z daného místa nebo jej vyvést z rovnováhy. Trhem vyvést útočníka z rovnováhy.
12	TLAKY	tlaky, stisky, štipnutí, kousnutí	prsty, končetinami, nehty, zuby	Tlakem způsobit bolest, odvrátit pozornost útočníka, získat čas a vytvořit podmínky ke zrušení dalšího útoku.

Zdroj: autor

2 Problematika intenzity útoku a obrany

Intenzitu útoku ovlivňuje deset faktorů, kterými jsou **čas, vzdálenost, komunikace, pohyb, rychlost, technika, síla, opakování, použití zbraně, počet útočníků** [6, 7]. Tyto faktory jsou hlavní, nejvíce intenzitu ovlivňují. Do útoku vstupuje ještě velmi důležitý faktor, a to **psychika**. Protože tento faktor je neoddělitelnou součástí celého útoku, prolíná se všemi faktory, ovlivňuje jejich působení, znásobuje jejich účinek a jeho samostatné posouzení by bylo rozsáhlé, je jeho působení popsáno pouze jako součást faktorů, jejichž účinky nejvíce ovlivňuje. I když je každý faktor popsán samostatně, nikdy nepůsobí samostatně, zpravidla při útoku působí většina nebo všechny faktory společně.

2.1 Faktory ovlivňující a definující intenzitu útoku či obrany

Každý faktor určitým způsobem ovlivňuje intenzitu. Jak ovlivňuje intenzitu, je dáno základní podstatou, vlastností nebo parametrem, který jsem určil pro každý faktor jako vstupní hodnotu pro hodnocení intenzity útoku z hlediska daného faktoru. Záleží také na tom, kdy, resp. v jaké části útoku je vstupní hodnota pro hodnocení intenzity ovlivňována či získávána.

Vzdálenost je daná vzdáleností útočníka od napadeného v jediném okamžiku, a to v počátku útoku. Čas je určený časovým intervalem od začátku útoku po dokončení první techniky, resp. časem na obranu. Komunikace působí po celý útok, pro určení intenzity jsou zkoumány útočníkem vysílané komunikační signály, které mají podobu haptiky, proxemiky, gestiky, posturiky, paralingvistiky, mimiky a verbální komunikace. Intenzita je dána především mírou vlivu komunikace na psychiku napadeného. Pohyb je určen směrem pohybu útočníka k napadenému, než dojde k přiblížení do kontaktní vzdálenosti. Vzdálenost, čas a pohyb ovlivňují, kolik času bude mít napadený na reakci na útok, proto je intenzita tím vyšší, čím je hodnota vzdálenosti a času menší a směr pohybu nečekanější. Rychlost, technika a síla jsou tři vrcholy fyzického útoku. Technika řeší jak, síla jak moc a rychlost jak rychle probíhá fyzický útok. Čím silnější, rychlejší je útok, tím je intenzivnější. Síla je hodnocena podle následků, rychlost podle počtu použitých technik za sekundu a technika podle druhu. Opakování je součástí fyzického útoku a je určeno počtem všech použitých technik za dobu celého útoku. Opakování zvětšuje následky útoku tím, že je technika zopakována. Čím je větší, tím je útok intenzivnější.

Použití zbraně může přidat sílu technice, ale i důraz komunikaci. Intenzita je určena převážně druhem zbraně za předpokladu jejího použití primárním způsobem. Se vzrůstajícím počtem útočníků roste intenzita převážně z důvodu obtížnější obrany (viz obr. 2 a 3).

Obr. 2: Schéma intenzity útoku

Zdroj: autor

Obr. 3: Schéma intenzity útoku s faktory

Zdroj: autor

2.2 Forenzní pravděpodobnost

Dalším problémem znaleckého dokazování je zaužívaná a neurčitá terminologie forenzní pravděpodobnosti, např. termín „s pravděpodobností hraničící s jistotou“ atd. Z tohoto důvodu bylo nutno zavést v dané specializaci terminologii jednotnou [8] a z hlediska vyjadřování i relativně přesnou (viz tab. 2).

Tab. 2: Vyjádření forenzní pravděpodobnosti

Forenzní pravděpodobnost		
Výraz		Pravděpodobnost [%]
zcela	vyloučeno	0
téměř	vyloučeno	10
nanejvýš	nepravděpodobné	20
dosti	nepravděpodobné	30
	nepravděpodobné	40
možné		50
	pravděpodobné	60
dosti	pravděpodobné	70
nanejvýš	pravděpodobné	80
téměř	jisté	90
zcela	jisté	100

Zdroj: autor

Každý termín forenzní pravděpodobnosti je podrobně rozpracován tak, aby co nejvíce odpovídal skutečnosti z hlediska situace, analýzy, intenzity a srozumitelnosti pro zadavatele.

3 Závěr

Vnímání problematiky sebeobrany i profesní obrany ve společenském a právním prostředí s sebou přineslo spoustu nové terminologie. Orgány činné v trestním řízení byly postaveny před realitu velmi dynamického rozvoje bojových umění, bojových sportů a v posledních letech i bojových systémů. Značné procento lidí však vnímá problematiku obrany jen cestou médií nebo jiným způsobem přebráných informací a s tím souvisí přebírání mýtů, polopравd i lží. Situace se postupně lepší u policejních vyšetřovatelů, ale názorové problémy subjektivního rázu lze sledovat u mnohých advokátů, státních zástupců, ale i soudců. Příčinou je značně rozšířený pocit, že specializaci obrany orgány činné v trestním řízení přirozeně ovládají. Za hlavní pojmy lze považovat obranu a ochranu. Podstatou obrany je aktivní působení na útok, např. protiútokem. Naproti tomu podstatou ochrany je pasivní čelení útoku, např. využitím protiúderového štítu. Geneze obrany v tomto

smyslu začíná sebeobranou člověka, a to z důvodu ochrany sebe, svých blízkých, svých zájmů a hodnot. S rozvojem společnosti dochází k většímu nebo menšímu předávání obrany profesionálům. Tak vznikla profesní obrana, v jejímž rámci profesionálové brání zájmy a hodnoty svého zaměstnavatele. Mezi profesní obranou a sebeobranou je výrazný rozdíl v potřebném rozsahu znalostí a dovedností obránce. Profesionál je nucen ovládat techniku preventivního chování, dodržovat stanovené postupy jednání v obranné situaci, techniku eliminace útoku, zadržení, transportu a předání útočníka. Obránci – „běžnému“ občanu stačí útočníka jen donutit k zanechání útoku. Právě jejich sjednocení je podstatné pro práci specialistů a orgánů činných v trestním řízení. Intenzita útoku vychází z veškeré energie, kterou útočník do útoku vložil. Tato energie je podmiňována účastí složek, které jsou zde charakterizovány faktory. Útok má obvykle dvě spolu působící podoby – fyzickou a komunikační. Každý faktor svým osobitým způsobem ovlivňuje intenzitu. Čas a vzdálenost na základě možností napadeného reagovat na útok. Komunikace podle ovlivnění psychiky napadeného. Pohyb je dán směrem pohybu útočníka k napadenému. Rychlost, technika, síla a opakování na základě provedení fyzického útoku. U použití zbraně a počtu útočníků vyplývá způsob ovlivnění intenzity z jejich názvu. Faktory rychlost, technika, síla, opakování, použití zbraně a počet útočníků, každý samostatně vyhodnocují celkovou míru intenzity. Útok je tak intenzivní, jak intenzivní je faktor s nejvyšší mírou intenzity [9].

Literatura

- [1] DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009, 191 s. ISBN 978-80-7400-148-2.
- [2] KOMENDA, Jan a Zdeněk MALÁŇÍK. *Zákeřné zbraně*. Brno: Josef Tůma, 2002, 175 s. ISBN 80-902-5659-7.
- [3] LEVERICK, Fiona. *Killing in self-defence*. New York: Oxford University Press, 2006, 217 s. ISBN 978-019-9283-460.
- [4] LUKÁŠ, Luděk a kolektiv. *Teorie bezpečnosti I.: Teorie a praxe ochrany majetku a fyzické bezpečnosti*. Zlín: Radim Bačuvčík – VerBuM, 2017, 220 s. ISBN 978-80-87500-89-7.
- [5] MALÁŇÍK, Zdeněk. Problematika terminologie ve znalecké specializaci. In: *Bezpečnostní technologie, systémy a management: Mezinárodní konference VI*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta aplikované informatiky, Ústav soudního inženýrství. 2017, s. 1–7. ISBN 978-80-7454-696-9.
- [6] MILLER, Rory Kane. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4401-1.
- [7] NASH, David. *Understanding the use of handguns for self-defense*. 1. Flushing, NY: Looseleaf Law Publications, 2011, 142 s. ISBN 16-088-5025-0.
- [8] PORADA, Viktor. *Bezpečnostní vědy: úvod do teorie, metodologie a bezpečnostní terminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, 780 s. ISBN 978-80-7380-758-0.
- [9] SHELTON, Donald E. *Forensic science in court: challenges in the twenty-first century*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 2011, 196 s. ISBN 978-1442201880.